

## gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četrt leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 30. novembra 1859.

## Ali se dá zemljišni davek še povikšati?

Dunajski časnik „Presse“ je v svojem listu 205. in 206. pod nadpisom „der kleine Kapitalist“ čudno pesem zakrožil, rekši, da „zemljišni (gruntni) davki so prenizki! in s tem, da se povikšajo, bi državna pomanjkava (deficit), ki se je poslednjih 10 let tako zlo narastla, se dala poravnati“.

To je prečuden svèt! On kaže, da nekteri dunajski časniki res brez prevdarka pišejo, kar jim v glavo šine, — da celó nič ne vejo, kako se godí kmetijam po deželah, ktere bi radi naravnost obsodili v večje plačila.

Kaj takega more le sovražnik našega cesarstva nasvetovati, kateri ne pomisli, da cesarstva našega najkrepkejši steber je kmetijstvo, in da se cesarstvu samemu hudo godí, ako kmetijstvo onemore.

K sreči moremo misliti, da takih misel, kakor jih ima „kleine Kapitalist“, nima naše vladarstvo, sicer bi presvitli cesar ne bili poklicali komisij, ki imajo razmere državnih dohodkov in stroškov, državnih dolgov in davkov natanko in do jedra pretresti in prevdariti ter svoje mnenje razodeti o vseh teh rečéh.

Ker pa je treba, da se taki nasveti kakor nasvet „Kapitalist-a“ ne pusté brez odgovora, se ni čuditi, da so se vzdignili veljavni možje in zavrnili nepoklicanega svétnika v mnogih kmetijskih časnikih; tako, na priliko, v dunajskem časniku „Allg. Land- und Forstwirth. Zeitung der k. k. Landw. in Wien“, v marskih kmetijskih novinah „Mitth. der mähr. schles. Gesellschaft“ in še drugi.

Ker vse to, kar ti časniki pišejo, je pri nas ravno tako, nam ni treba, naših domačih zadev drugač zagovarjati, kakor ravno s tem, kar je na priliko, marski časnik pisal. In ravno to naj veljá za odgovor „malemu kapitalistu“ iz naših slovenskih dežel.

Omenjeni sostavek se tako-le glasi: „Vsaka nova reč ima dve strani in različne nasledke, — taka je tudi z železnicami. One so kmetijstvu veliko dobrega naklonile, da so mu odperle ložjo in krajšo pot tjé in sém, — al s tem so polajšale tudi drugim daljnim deželam vožnjo njih pridelkov, da je zdaj tú in tam na sejmi vse polno ptujega blaga, žita itd. To pa tare ceno domačega pridelka. (Colne meje med ogersko in horvaško mejo so vzdignjene, in vino in drugi pridelki grejo brez colnine iz dežele v deželo, in nasledek je enak tistemu, ki so ga napravile železnice). Res je, da vse to se bo sčasoma poravnalo in pozabilo, kakor se poravná in pozabi vsaka reč, — al tistega, ktereza izperva kaj tacega zadene, ga zadene hudo. Prizadeva si na vso moč, da bi le davke zmagal in kar je moč po ceni vse prideloval. — Z rajtengo pa: ali so davki primerni dohodkom? se je malokdo vkvarjal, in malokdo le pomislil to, da v tem, ko so se davki narašali, se ni nič zgodilo za to, da bi se polajšali ljudém dohodki.

Žitna cena je padla sila nizko, dnína delavcov pa je ostala tako visoka kakor je takrat bila, ko je vagán žita trikrat dražji bil. Dobro letine so dale veliko pridelka, —

v tem pa je hirala kupčija in obertnija, in nasledek tega je bil, da si je pritergal vsak, kar je le mogel. Veliki posestniki zemljiš morajo delavce in svoje oskerbnike drago plačevati; ni tedaj čuda, da tudi pri njih se je skercil čistí dobiček do malega; kmeta pa so dolgovi, davki, odkupljenje od desetnine in tlake tako deleč pripravile, da kos kruha, razun ob velikih praznikih in kmalo po žetvi, je v več krajih — bela vrana!

Tako stojimo dan današnji, in pomoči ni. Pomagati v takih nadlogah more le čas, da se strune prehitro ne napejo, ampak da se poterpi z ljudmi, da se sčasoma opomorejo; — druga pomoč pa je, da se kmetijam nakloni priložnost, za male činže dnarja na pósodo dobiti.

Ne, da bi se prederznili „Malega kapitalista“ preseči v računstvu in državnih dnarstvenih in gospodarskih vedah, — ne tudi, da bi se ustrašili njegovih nezmernih števil, ktere kakor črna vojska „Kapitalistu“ na papirji plešejo, da bi, kakor veše, zapeljale človeka, kteremu se ne ljubi rajtati za njim in zvediti, ali je rajtenga tudi gotova, — al to moremo iz večletnih domačih in družih skušinj z mirno vestjo reči, da kmetije, kolikor jim je moč, cesarju dajejo, kar je cesarjevega, — da pa čez moč dati ne morejo.

Res je, da katasterska cena reži od leta 1824, po kateri se je zemljišni davek odmeril, ni visoka; nizka je; al vendar ni posebno nizka in tudi ni nenavadno nizka. Sedanja žitna cena je ne presega dosti, — al zemljišni davek memo leta 1824 je dan današnji dvakrat večji, in čez to je še navadnih in nenavadnih priklad, ki še dobrih 10 od sto čistega dohodka znašajo.

Zemljišni davek zdaj 36 od 100 gold. čistega dohodka znaša, — stroški za obdelovanje zemljiš memo leta 1824 so gotovo trikrat večji, tako, da večkrat mora kmetovavec svoje pridelke po tej ceni prodajati, kakor ga samega stanejo.

Če „Kleine Kapitalist“ morebiti tega ne verjame, ali če mu to še ni dosti, da bi spoznal, da kmetije res ne morejo večjega davka plačevati, naj vzame uradne časnike naših dežel v roke, in vidil bo, kako veliko, in skor vsako leto več kmetij gré na kant. Pa popraša naj tudi, zlasti v takih krajih, ki niso blizu večjih mest, po kolikšni ceni se na kant djane zemljiša prodajajo, — prepričal se bo, da dosti dosti pod ceno v letu 1824 prerajtanega čistega dohodka.

Žalostna ta resnica, da so zemljiša čedalje manj vredne, pa izvira iz več dobro znanih vzrokov, posebno pa tudi iz tega, da ni kredita. Če ni mogoče, da bi kmetovavec v potrebah dobil dnarja lahko in za majhen činž na pósodo, mu tudi ni mogoče, da bi se rešil nadlog; ne le, da ne more plačati, kar je dolžan, tudi ne more svoje zemlje obdelovati kakor je treba; pomnožiti ne more nič, zboljšati nič. In tako gré čedalje bolj rakovo pot, dokler nazadnje boben ne zapoje.

Pa naj praša „Kleine Kapitalist“, kdo so posestniki na kant djanih zemljiš? in slišal bo, da ne sami nemarni in zanikerni kmetovavci, ampak veliko je takih, ki so bili



nekdaj premožni gospodarji, kateri pa so po slabih letinah, pomanjkanji klaje, živinskih boleznih, izplačevanju dedšin svojim sodednikom (soerbom), prepisnih štibrah, ktere so mogli berž odrajtati, in po več družih nadlogah v velike zadrege prišli, iz katerih se rešiti ne morejo, ker si ne morejo po lahki poti in z majhnim činžem, kakor nekdanj, potrebnega dnarja (kapitala) izposoditi.

Če se je vsa špekulacija naših dnarničarjev dandanašnji obernila na barantijo z akcijami in drugim papirjem in vse le sili na borso, ni čuda, da so se kapitali, ki so nekdanj bili kmetijstvu na pomoč, odtegnili sedaj kmetijstvu. Ali je pa po tem takem pravično, da bi se ravno zdaj, ko je kmetijstvo tako dnarne pomoči zapušeno, terjale od njega večje davšine?

Dajte kmetijstvu dober kup dnarja, napravite pravnih hipotekarnic, ne pa takih, kakor je národna banka, ktera kmetu nič ne posodi, grajšakom pa le za tako visoke činže, da bi iz nje le tadaj na posodo jemati mogli, ako bi jim njih zemljiša velike dohodke donašale. Poslednjič pa pustite kmetijam potrebni čas, da se sčasoma opomorejo in izmotajo iz mnogih zadreg poslednjih let.

Ako se vse to zgodi, tudi pri nas povišanje davkov ne bo strašilo več, kakor je zdaj, dokler je nadlog na vse strani, in beraška palica brez lastnega zadolženja čaka marsikterega poštenega kmeta.

Če „Kleine Kapitalist“ nazadnje primerja posestnika zemljiš s posestnikom hiš, je taka primera popolnoma napačna, ker hišnik od hiše, ki mu gotov činž donša, plačuje svoj davek, posestnik zemljiš pa mora svoj davek odrajtati, čeravno še ne vé, koliko čistega dohodka mu bo nesla zemlja njegova“.

### Dajte sadju dozoreti.

Poznati, kdaj je to ali uno sadje zrelo, ni tako lahko, kakor marsikdo misli.

Zrelost je pa dvojna: na drevesu in v hramu ali medilnici. Drevesna zrelost je, kader je sadje z drevesa za jesti že dobro, hramna pa, ako se zgodi še le potem, ko je nekoliko časa obležalo, kakor na priliko zimske jabelka in hruške.

Nektero sadje je tako, da se mora z drevja nekoliko časa poprej pobrati, preden popolnoma dozori, da svojo prijetno slast obderži, kakor, postavimo, marelice. Če marelice na drevesu popolnoma dozori, so močnate in puste; tudi se take prezrele marelice ne dajo lahko kam dalje poslati. Ravno taka je skoraj tudi z breskvami, akoravno ni napačno, da te na drevesu za povžitek dozori.

Med zgodnjimi hruškami jih je tudi veliko, ki naj se kakih osem dni oberajo ali otresejo, preden so popolnoma zrele, da dobre in prijetnega okusa ostanejo; zgodnje jabelka so pa, če na drevesu dozore, najboljše; kdor jih pa za prodaj ima, jih mora ene dni pred obrati, preden so do dobrega zrele.

Češplje in češnje se morajo na drevesu toliko časa pustiti, da popolnoma dozori, sicer nimajo prave slasti in dostikrat niso še za vžitek veliko prida.

Jesensko in zimsko sadje dozori pa še le čez nekoliko tednov na kupu, ko se je že nekoliko časa medilo; nekatere plemene dozore še le komaj tje proti veliki noči.

Proti koncu mesca kimovca se sploh pri nas vse iz vertov spravlja, in sadje trese ali pa obera, čeravno ni popolnoma zrelo.

Pri tem delu bi mogel sadjorejec saj tudi nekoliko na vreme paziti. Dostikrat je vreme mesca oktobra (kozoperska) prav lepo in gorko; toraj bi bilo prav, da bi se nektero sadje delj časa na drevji pustilo, kakor na priliko: kosmači, pozne ozimice, hruške za kuho, in z eno besedo, tako sadje sploh, ki rado zvene, da bi na drevesu bolj pozorelo in v medilnici tako naglo gnjiti ne začelo. Kolikor

pozneje je spomlad nastopila in kolikor hladneje je poletje bilo, toliko boljše bi za pozno sadje bilo, če bi se blizu do vseh Svetih na drevji pustilo. Tako pozno sadje se sme tudi brez vse skerbí in strahú, da bi ga tatje obrali, delj časa na drevji pustiti, ker tako sadje koj z drevesa je ne-uzitno, in tatovom se po njem sline tako ne cedijo, da bi ga šli krast.

Veliko je taci sadjorejcev, ki mislijo, da sadje za sušilo ne potrebuje, da bi popolnoma zrelo bilo, češ, da ga kupci ne bodo poznali, ali je bilo popolnoma zrelo obrano ali ne. Toda, kdor tako misli, sam sebe goljufa. Okus bo kupcu kmali oznanil, ali so bile češplje zrele ofresene ali pa še nekoliko zelene, in marsikter sam sebe najbolj opehari, če nezrelo sadje za prodaj suši; zakaj če bi bil zrele češplje sušil, bi bil za cent zrelih še enkrat toliko skupil, kakor za kisle in nezrele, za ktere dostikrat noben človek ne mara.

### Gospodarske skušnje.

(Krompir obvarovati gnjilobe). V 42. listu ste nas podučili, kako krompir gnjilobe obvarovati. Naj še jez eno pomoč v tej stvari po večletni skušnji povem, ki se je pri mojem očetu vselej dobro poterdila. Poskerbeli so namreč vsako leto, da se je krompir suh v klet (kelder) pospravil, in ga dali, kolikor ga je bilo treba za seme prihodnje leto, kakor vi učite, na celó majhne kupe na suh pesek nasuti, da se krompir krompirja ni dotaknil, in da ga je pepél popolnoma pokrila. Povem vam, da v vigredi (spomladi) med sto nista dva pokvarjena bila. Tako se v pepélu tudi kostanj delj časa dobro ohrani. Fr. V.

(Kopitne mazila). Mazilo za kerhke kopita: Vzemi 2 lota rumenega voska, 4 lote loja, 6 lotov pa ribje masti; raztopi vse skupaj na žerjavici in maži s tem mazilom pridno konjske kopita. Če hočeš černo mazilo imeti, prideni mu nekoliko saj, pa nikdar toliko, da bi bilo mazilo gosto kakor navadni kolomaz. — Mazilo za mehke ali tako imenovane vodene kopita: Vzemi rumenega voska in terpentina (smole), vsacega 2 lota; stôpi na žerjavici; prideni svinjske masti in lanénega olja, vsacega po 4 lote, in pomaži s tem mazilom celo kopito, posebno pa tudi kožo nad kopitom (kopitno krono). — Mazilo za konje, kateri morajo pogostoma po vodi in močirji bresti: Vzemi 8 lotov smolnjaka, s katerim se kola mažejo, in pa 24 lotov svinjske masti, zmešaj vse skupaj in maži s tem mazilom vsaki dan pridno konjske kopita.

(Pomoč zoper miši na polji). „Novice“ so že enkrat priporočale, da ni skor bolje reči zoper poljske miši kakor sta pšenica in ječmen v močnem lugu iz hrastovih derv tako dolgo namakana, da se začneta napenjati; nekoliko tako namočenih pa potem spet posušeni zern se verže v luknje, ki so jih miši ravno kar na polji napravile. Sedaj moremo spet povedati, da se je to letošnje poletje, čeravno ni bilo veliko miš, spet kaj dobro poterdilo v več krajih Českega, kjer so kmetovavci tako pšenico ali tak ječmen skušali. — Ker je ta pomoč dober kup, se lahko opravi in ni nobeni drugi živini škodljiva, jo iznova priporočamo našim kmetovavcem.

„Preuss. landw. Industrieblatt.“

### Od vsega kaj, kar človek je in pije.

#### II. Različnost živeža v obče.

(Dalje).

Kaj pa, ako bi kter živež tak bil, da more človeku sam življenje ohraniti in ako bi tak živež razkrojili v njegove obstojne dele, ali bi ne dobili po tem prave mere za razdelitev človeškega živeža sploh?

In glejte! tak živež, ki je človeku sam zadosti za življenje, če bi tudi družega nič ne vžil, imamo, — imamo